

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ. จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cros-ssectional Descriptive Study)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ คือ

ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ประกันตนทุกคนในจังหวัดสมุทรปราการ

ประชากรตัวอย่าง คือ ผู้ประกันตนทุกคนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับโรงพยาบาลสมุทรปราการ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2535 และผู้ประกันตนทุกคนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับโรงพยาบาลสำโรงการแพทย์ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2535

ตัวอย่าง คือ ผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับโรงพยาบาลสมุทรปราการ และผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับโรงพยาบาลสำโรงการแพทย์ ในสถานประกอบการที่สุ่มได้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา(Descriptive study) ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง สามารถคำนวณได้จากสูตร

$$n = \frac{Z^2 pq}{d^2}$$

เมื่อ n = จำนวนครั้งของการเจ็บป่วยของผู้ประกันตน

Z = ค่า Z จากตาราง Z เมื่อระดับความเชื่อมั่น = 0.05 มีค่า = 1.96

p = สัดส่วนความชุกของโรค ในกรณีนี้ หมายถึง สัดส่วนของจำนวนครั้งที่ผู้ประกันตนเจ็บป่วยแล้วไปใช้บริการในสถานพยาบาลคู่สัญญาหลัก

q = $1-p$

d = ความคลาดเคลื่อนของโอกาสที่จะพบโรค = 0.03

กรณีนี้ไม่ทราบค่า p (สัดส่วนของจำนวนครั้งที่ผู้ประกันตนเจ็บป่วยแล้วไปใช้บริการทางการแพทย์ในสถานพยาบาลคู่สัญญาหลัก) จึงเลือกค่า $p = 0.5$ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใช้จำนวนตัวอย่างมากที่สุด (Lwange S.K. and Lameshow S., 1991.)

$$\begin{aligned} n &= \frac{(1.96)^2 \times (0.5) \times (1-0.5)}{(0.03)^2} \\ &= 1,067 \text{ ครั้ง} \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนครั้งของการเจ็บป่วยของผู้ประกันตนที่ใช้ในการศึกษานี้ ประมาณ 1,100 ครั้ง

จากการสำรวจของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม พบว่าคนไทยป่วย 2.1 ครั้ง/คน/ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 0.175 ครั้ง/คน/เดือน

ดังนั้น จำนวนผู้ประกันตนที่คาดว่าจะป่วยในรอบ 1 เดือน = $\frac{1,100}{0.175}$

$$\begin{aligned} &= \frac{1,100}{0.175} \\ &= 6,286 \text{ คน} \end{aligned}$$

วิธีการคัดเลือกตัวอย่าง

ใช้วิธี Stratified random sampling. โดยใช้สถานประกอบการเป็นหน่วยของการสุ่ม (unit of sampling)

เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการไปใช้บริการทางการแพทย์ ได้แก่ ประเภทของโรงพยาบาลคู่สัญญาหลัก และขนาดของสถานประกอบการ ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างจึงดำเนินการดังนี้

1. แบ่งสถานประกอบการเป็น 2 ชั้นภูมิ

- ชั้นภูมิที่หนึ่ง เลือกศึกษาเฉพาะกรณี โรงพยาบาลสมุทรปราการและโรงพยาบาลลำโรงการแพทย์ โดยแบ่งสถานประกอบการตามประเภทของสถานพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนไว้ ได้แก่ โรงพยาบาลสมุทรปราการ (สถานพยาบาลของรัฐ)

โรงพยาบาลลำโรงการแพทย์ (สถานพยาบาลของเอกชน)

- ชั้นภูมิที่สอง แบ่งตามขนาดสถานประกอบการ โดยใช้เกณฑ์ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม

สถานประกอบการขนาดเล็ก หมายถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 20 - 49 คน

สถานประกอบการขนาดกลาง หมายถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 - 200 คน

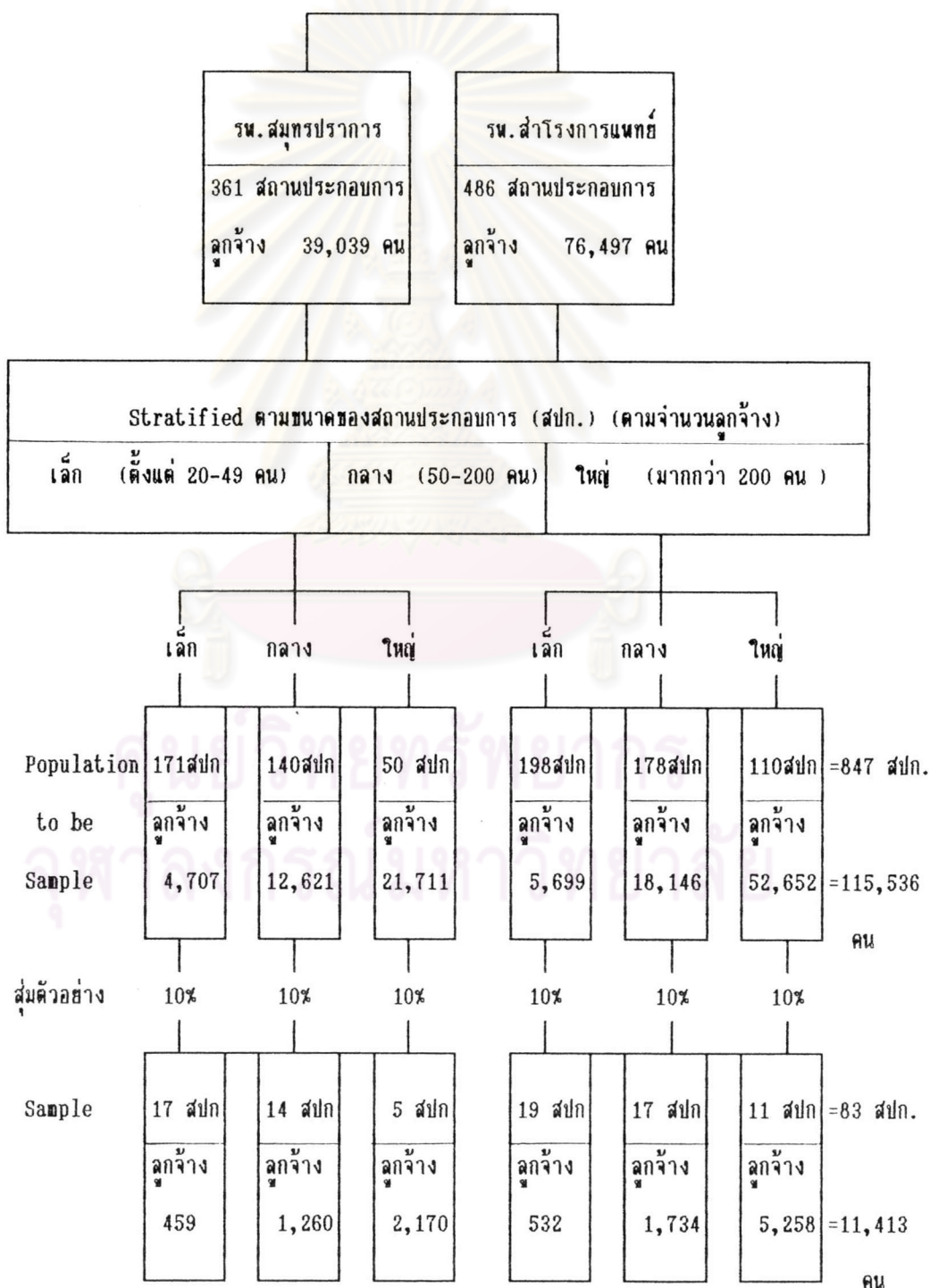
สถานประกอบการขนาดใหญ่ หมายถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างมากกว่า 200 คน ขึ้นไป

2. จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง ได้จำนวนครั้งของการเจ็บป่วยของผู้ประกันตน 1,100 ครั้ง และคำนวณได้จำนวนผู้ประกันตนที่คาดว่าจะเจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน 6,286 คน ดังนั้นเพื่อให้ได้จำนวนผู้ประกันตน 6,286 คน จึงเลือกสถานประกอบการที่เป็นตัวอย่างมา 10% ของสถานประกอบการแต่ละ strata จำนวน 83 สถานประกอบการ ซึ่งจะมีจำนวนลูกจ้างที่ตกเป็นตัวอย่าง (คิดจากค่าเฉลี่ยจำนวนลูกจ้างในแต่ละขนาด) ประมาณ 11,413 คน (รายละเอียดแสดงในแผนภูมิที่ 31)

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงการคัดเลือกตัวอย่าง

ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีจำนวนลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป ณ. จังหวัดสมุทรปราการ	
1,592 สถานประกอบการ (สปก.)	ลูกจ้าง 262,537 คน

Stratified ตาม Main-contractor เลือกศึกษาเฉพาะกรณี 2 รพ.

ข. เมื่อได้สถานประกอบการตัวอย่างแล้ว ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลของสถานประกอบการขอความร่วมมือ ให้ทำการส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการเจ็บป่วย ของผู้ประกันตนในช่วงเวลา 1 เดือนกรณีผู้ป่วยนอก และ ในช่วงเวลา 1 ปีกรณีผู้ป่วยใน โดยให้ผู้ประกันตนทุกคนกรอกแบบสอบถาม (เพื่อให้ผู้ประกันตนที่ออกจากคางงานได้กรอกแบบสอบถามด้วย) แล้วจึงคัดเลือกผู้ประกันตนมาสัมภาษณ์ โดยจะสัมภาษณ์เฉพาะผู้ประกันตนทุกรายที่รายงาน ว่าตนเองป่วย (reported ill) ในช่วงเวลาดังกล่าว

โดยนิยามของการเจ็บป่วย คือ ความเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจทุกชนิด ที่ต้องได้รับการรักษาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. แผนโบราณ/สมุนไพร	5. รพ. เอกชน
2. ร้านขายยา	6. ศูนย์บริการสาธารณสุข
3. คลินิก	7. สถานเอนามัย
4. รพ. รัฐบาล	

แบบสอบถามจะสอบถามเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ประกันตน ในระหว่าง 1 ก.ย. - 30 ก.ย. 35 สำหรับกรณีผู้ป่วยนอก และในระหว่าง 1 ต.ค. 34 - 30 ก.ย. 35 สำหรับกรณีผู้ป่วยใน จากการรายงานของ Kroeger (1983) พบว่าความทรงจำเกี่ยวกับความเจ็บป่วยที่ยอมรับได้ว่าถูกต้อง อยู่ในช่วงเวลา 2-4 สัปดาห์กรณีผู้ป่วยนอก และ 1 ปีกรณีผู้ป่วยใน

เมื่อคัดเลือกผู้ประกันตนที่ต้องการสัมภาษณ์ได้แล้ว ดำเนินการติดต่อนัดหมายผู้ประกันตนที่ต้องการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ตั้งแต่กันยายน 2535 ถึง มีนาคม 2536 โดยเก็บข้อมูลภาคสนามในเดือน ตุลาคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ใช้เก็บข้อมูลโดยการให้ผู้ประกันตนตอบเอง 1 ชุด (ชุดที่ I) เพื่อคัดกรองอยู่ประกันตนที่รายงานว่ามีอาการในช่วงเวลาที่กำหนด ดังได้กล่าวมาแล้ว และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเจ็บป่วย 1 ชุด (ชุดที่ II) เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ประกันตน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดเป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด

แบบสอบถาม (ชุดที่ I) ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกันตน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมาตั้งแต่ 1-30 กันยายน

2535 สำหรับกรณีผู้ป่วยนอก และในระหว่าง 1 ต.ค.2534 - 30 ก.ย.2535 สำหรับกรณีผู้ป่วยใน

แบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ II) ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ประกันตน เป็นข้อมูลทั่วไปด้านประชากร ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ที่อยู่อาศัยในวันสัมภาษณ์ ระดับการศึกษา ลักษณะงานที่รับผิดชอบ รายได้ ฐานะทางการเงิน ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาปฏิบัติงาน การมีบริการรักษาพยาบาลของโรงงาน

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับประกันสังคมในด้านหลักฐานการใช้บริการ ประเภทการเจ็บป่วยที่คุ้มครอง การจ่ายค่ารักษากรณีฉุกเฉิน สถานที่เบิกเงินคืนกรณีฉุกเฉิน โรคที่ไม่ครอบคลุม สิทธิการได้รับประโยชน์ทดแทน บริการที่ได้รับฟรี ชื่อสถานพยาบาลคู่สัญญาหลักที่มีสิทธิใช้บริการ

ตอนที่ 3 การเลือกใช้บริการทางการแพทย์เมื่อเจ็บป่วยในช่วงเวลา 1-30 ก.ย.35 กรณีผู้ป่วยนอกและ 1 ต.ค. 34 - 30 ก.ย. 35 กรณีผู้ป่วยใน สาเหตุของการเจ็บป่วย ความรุนแรงของการเจ็บป่วย พฤติกรรมการรักษาพยาบาล เหตุผลในการใช้บริการ และไม่ใช้บริการ รพ. คู่สัญญาหลัก

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจในบริการของโรงพยาบาลที่เลือกใช้ในด้านการต้อนรับ ความสะอาด ความสะดวกและบริการที่รวดเร็ว คุณภาพของบริการและความพึงพอใจโดยภาพรวมของบริการ

ตอนที่ 5 ค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และวิธีการเดินทางไปใช้บริการ รวมทั้งสถานที่ที่ออกเดินทางไปใช้บริการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนแรก ให้ผู้ประกันตนทุกคนตอบแบบสอบถาม (ชุดที่ I) แล้วรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามนั้นมาคัดเลือกผู้ประกันตนที่รายงานว่าตนเองป่วย ในช่วงเวลา 1 เดือนที่ผ่านมา ตั้งแต่ 1-30 กันยายน 2535 สำหรับกรณีผู้ป่วยนอก และในระหว่าง 1 ต.ค.2534 - 30 ก.ย. 2535 สำหรับกรณีผู้ป่วยใน
2. ขั้นตอนที่สอง สัมภาษณ์ผู้ประกันตนที่รายงานว่า ตนเองเจ็บป่วยในช่วงเวลาที่กำหนดในแบบสอบถามชุดแรก โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง และได้ผ่านการทดสอบ Reliability และ Validity มาเรียบร้อยแล้ว ทำการสัมภาษณ์ผู้ประกันตนในสถานประกอบการ โดยที่พนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการอบรมเทคนิคการสัมภาษณ์แล้ว และมีผู้ตรวจสอบภาคสนามกำกับการทำงาน of พนักงานสัมภาษณ์ และบรรณาธิการในสนามทุกวัน

การประมวลผลข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ในขณะที่ยังอยู่ในสถานประกอบการนั้น
2. ลงรหัสในช่องใส่รหัสในแบบสัมภาษณ์ โดยใช้คู่มือลงรหัสที่สร้างขึ้น
3. บันทึกข้อมูลรหัสลงแผ่นแม่เหล็กด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ 2 ครั้ง แล้วตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบข้อมูลที่ต่างกัน เพื่อแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดจากการบันทึกให้ถูกต้อง
4. ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC⁺ วิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานประกอบการ และผู้ประกันตน อายุ เพศ สถานภาพสมรส ที่อยู่อาศัยในวันสัมภาษณ์ ระดับการศึกษา ลักษณะงานที่รับผิดชอบ รายได้ สภาพการเงิน ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาปฏิบัติงาน การมีบริการรักษาพยาบาลภายในโรงงาน ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ จำนวนครั้งของการเจ็บป่วย สาเหตุของการเจ็บป่วย ความรุนแรงของการเจ็บป่วย การเลือกใช้บริการเมื่อเจ็บป่วย เหตุผลในการไปใช้บริการ และไม่ใช้บริการ ณ รพ.คู่สัญญาหลัก ความพึงพอใจในบริการของ รพ. ที่เลือกใช้ วิธีการเดินทางไปใช้บริการ ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปใช้บริการ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย แล้วนำเสนอในรูปตารางและแผนภูมิ ตามลักษณะของข้อมูล

2. วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตน โดยวิเคราะห์หาโอกาสของการเลือกใช้บริการรักษาพยาบาลของผู้ประกันตนในลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับของการเลือกใช้โดยใช้ Decision Analysis

3. ทดสอบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการใช้บริการ ณ รพ.คู่สัญญาหลักกับปัจจัยต่าง ๆ โดยใช้ Chi-square test สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ และ Unpaired t-test สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ

4. วิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ จากคำถามทั้งหมด 16 ข้อ คะแนนเต็ม 16 คะแนน โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ตอบถูกต้อง = 1 คะแนน

ตอบผิดหรือไม่ทราบ = 0 คะแนน

จากนั้นหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้ตามกลุ่มผู้ใช้บริการ ณ โรงพยาบาลคู่สัญญาหลัก กับกลุ่มผู้ใช้บริการที่ โรงพยาบาลอื่น ๆ แล้วทดสอบดูความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้ Unpaired t-test